

Sammanfattning förstudie ”Byggnation av ny hästportanläggning”

Norrtälje Kommun 2019

Utförd av Lena Norrman och fil. dr. Sofie Viksten

Innehållsförteckning

BAKGRUND	3
Slutsatsen av den första förstudien	4
Fördjupad förstudie 2019	5
SLUTSATS FÖRSTUDIE 2019	5
HÄSTNÄRINGEN I SIFFROR	6
Hästar i Sverige	6
Ridsporten i Sverige	7
STATISTIK JÄMSTÄLLDHET	8
Jämförelse kostnader	8
Jämförelse med Sportcentrum	8
BEHOV I VÅR KOMMUN	9
Siffor i kommunen	9
Medlemmar i kommunens ridklubbar	9
ANLÄGGNINGEN	11
SvRF's rekommendation inför en nybyggnation	11
Markåtkomst Norrtälje	12
Ridskolans svar och önskemål	12
Finansiering	13
Ägandeform / Driftsform	13
Exempel på andra kommuner som investerat i nya anläggningar	14
Djupintervju med Timrå kommun/ridklubb	15
Studiebesök i Hallstahammars kommun, Hallsta Ridskola	15
Studiebesök i Upplands Bro	16
REKOMMENDATION	17

Bakgrund

Under 2017 utförde Hästriket Roslagen en förstudie om ett potentiellt byggande av en anläggning för alla hästsportdiscipliner inom Norrtälje kommun. Hästriket Roslagen är en förening som under ett antal år har fungerat som en mötesplats och accelerator inom hästsporten i Norrtälje kommun.

Målsättningen med förstudien var att undersöka om det fanns intresse, underlag och finansiering för en satsning på ett Utvecklingscentrum för hästsporten. Det fanns även en sammankoppling med den lokala ridskolan i Norrtälje, som hade behov av en ny modern anläggning.

Kommunledningens målsättning var att Hästriket Roslagen gjorde en inventering av:

- Antal utövare
- Antal hästar
- Mer information om träningsvanor inom olika discipliner

Hästriket Roslagen kontaktade följande för diskussioner och dialog:

- Veterinärer, både privata och distriktsveterinärer
- Hovslagare, ett flertal med olika kompetens, både inom och utom kommunen
- Hästkliniker, tre stycken
- Forskare, flertalet knutna till SLU
- Andra typer av behandlande personer, massörer/naprapater/kiropraktorer och sjukgymnast

Även följande hästmänniskor kontaktades:

- Uppfödare inom travsporten (ponny och häst)
- Halvblodsuppfödare, både hoppning och dressyr
- Utövare inom galoppsporten
- Hopp- och dressyrryttare
- Tränare inom både körning, hoppning och dressyr
- Utövare inom islandshästsporten
- Större anläggningar inom och utanför kommunen
- Profiler inom ridsporten, både f.d. utövare och aktiva på nationell nivå
- Finansiärer, från den privata och officiella sektorn
- Flertalet försäkringsbolag
- Ett par svenska varumärken som säljer hästsportartiklar
- En svensk tillverkare av hästlastbilar och transporter
- Ett svenskt företag som säljer ridhus och stallar med tillhörande material
- Svenska Ridsportförbundet
- Länsstyrelsen
- Jordbruksverket
- HNS, Hästnäringens Nationella Stiftelse
- LRF häst

Slutsatsen av den första förstudien

Rekommendationen blev att skapa ett hästsportcentrum i liten skala tillsammans med ridskolan i Norrtälje. Tanken var att bygga smart med utrymme runt om för framtida utbyggnad/utveckling. Poängteras bör att detta hästsportcentrum måste drivas av personer med rätt kompetens, både affärsmässig kompetens och helst med branschkunskap. Även en kompetent ledningsgrupp krävs som stöd.

Om det fattas ett beslut att utveckla detta hästsportcentrum kan man söka pengar för projektering, där man också gör en detaljerad plan och en investeringsbudget.

Denna typ av anläggning saknas i kommunen och det finns ett stort behov av en framtida satsning för kvinnor/flickor men givetvis även för män/pojkar. Nämnas bör att hästsport är en av få jämställda idrotter där män och kvinnor tävlar emot varandra på helt lika villkor. En satsning på ridsport är en satsning på jämlikhet och friskvård för kommunens invånare.

Hästar används framgångsrikt inom terapi och rehabilitering efter sjukskrivning, trauma och som en del av integrerande insatser. Kommunen har satsat mycket på fotboll, hockey och bandy där det idag finns bra anläggningar. Däremot saknas en kommunal anläggning för hästsport där samtliga klubbar/föreningar i kommunen kan anordna träningar och tävlingar och där friskvårdande insatser kan bedrivas.

Fördjupad förstudie 2019

Våren 2019 beslutades att utföra en fördjupad förstudie tillsammans med Ikano Bostad som är markägare på Björnö där en eventuell hästsportanläggning skulle kunna byggas. Många av resultaten ifrån den tidigare förstudien gäller fortfarande men för säkerhets skull så återintervjuades tidigare deltagare för att tillse att informationen gäller för en hästsportanläggning i dagsläget.

Slutsats förstudie 2019

En del nya personer som berörs av denna förstudie har kontaktats. Resultatet är en rekommendation för framtida beslut men de personer som varit delaktiga är alla överens om att detta är en bra rekommendation som de stöttar.

Möten och samtal har hållits med Svenska Ridsportförbundet, med flera olika ridklubbar, ett par kommuner och den potentiella brukaren ridskolan i Vigelsjö som har gjort ett bra och grundligt arbete inför en eventuell flytt. Studiebesök har genomförts för att få inspiration till 'skissandet' av en anläggning på Björnö. Möten har hållits med Björnö Gård's ägare där de delgett sina synpunkter och framtidstankar.

Möjligheterna till ett utökat kretsloppstänkande och hållbarhet har undersökts med lösningar såsom förbränningsanläggning, uppsamling av regnvatten till bevattning och solceller. Även mekanisering har undersökts, inte minst gällande utgödsling. Detta är dock lämpligare att titta på mer i detalj när beslut om byggnation har fattats. Även finansiering och sponsring har undersökts men bör detaljeras i ett senare skede. Det finns pengar att söka hos till exempel Leader Stockholmsbygd eller Länsstyrelsen så att en grundlig projektering kan göras.

Rekommendationen från denna förstudie är att projektgruppen åker på studiebesök till Upplands Bro, Södertälje, Hallstahammar, Gävle och/eller Timrå kommun (förbränningsanläggning).

Vi rekommenderar också att Stockholms Ridsportförbund kontaktas i ett tidigt skede för att stötta ridskolan och kommunen i detta arbete. Även Länsstyrelsen bör vara involverade från början för att anläggningen ska kunna bli en godkänd och lagenlig anläggning. Svenska Ridsportförbundets huvudansvarige för besöksverksamhet är beredd att stötta upp arbetet. Alla dessa kontakter finns hos oss som gjort förstudien.

Hästnäringen i siffror (källa: HNS augusti 2017/2019)

- Det finns ca 360 000 hästar i Sverige, ett av de mest hästtäta länderna i Europa. Det saknas tyvärr siffror på kommunal nivå. Hästarna finns på cirka 75 platser.
- 30 000 avlönade heltidsarbeten skapas av hästnäringen. År 2016 hade Volvo 21 000 anställda i Sverige, ICA knappt 8 000.
- 46 miljarder är hästnäringens bidrag till den samhällsekonomiska omsättningen i Sverige.
- 500 000 människor rider regelbundet + ytterligare 500 000 har regelbunden kontakt med hästar.
- 600 000 fotbollsplaner går åt till beten och för att odla foder till Sveriges hästar.
- 1 200 000 personer besöker någon eller flera av Sveriges 33 travbanor under ett år. Prispengarna 2017 uppgick till 894,5 miljoner. Det finns ca. 90 000 varmblodiga travhästar i Sverige och 10 000 kallblodiga travhästar.
- Det finns 3 galoppbanor i Sverige. 2019 var det 50 000 besökare på Nationaldagsgaloppen på Gärdet i Stockholm. Det finns ca 14 900 galopphästar i Sverige. Prispengarna uppgick 2018 till ca 86 miljoner.
- Spel hos ATG uppgick 2016 till 13,3 miljarder, ca 2 miljarder går tillbaka till sporten.

Hästar i Sverige

Jordbruksverkets senaste sammanställning 2016 visade följande fördelning av hästar:

Skåne	58 100
Västra Götaland	56 400
Stockholm	27 400
Gävleborg	11 700
Jämtland	7 000
Norrbottn	5 700

Ridsporten i Sverige

- Svenska Ridsportförbundet (SvRF) är en av 69 specialförbund inom Riksidrottsförbundet.
- SvRF har cirka 900 föreningar anslutna med ett sammantaget medlemsantal om cirka 150 000 ryttare.
- I Sverige finns cirka 450 ridskolor med totalt cirka 10 000 ridskolehästar, ungefär hälften av dessa är ponnyer.
- 125 000 barn och unga rider på ridskolorna, cirka 95% av dessa är flickor.
- Resterande 450 föreningar organiserar tävlingsryttare. Dessutom finns ett antal oorganiserade föreningar (till exempel islandshästföreningar), turridningsföretag, mindre ridskolor etc.
- Cirka 70% av ridskolorna drivs av ideella föreningar.
- Cirka 90% ligger på kommunal mark, flertalet med kommunägda anläggningar.

Statistik jämställdhet

Siffrorna nedan kommer ifrån från Kultur och Fritid.

”Bidrag” till pojkar respektive flickor:

2013 gick 67% till pojkarna och 33% till flickorna.

2016 gick 62% till pojkarna och 38% till flickorna.

Jämförelse kostnader

Gymnastik + ridsport	4,3 miljoner 1 050 deltagare 4 095:-/barn och år
Ishockey + bandy	7,7 miljoner 430 deltagare 17 907:-/barn och år

Jämförelse med Sportcentrum

Uppgifterna kommer från Kultur och Fritid. Här saknas i dagsläget investeringssiffror men det borde finnas i kommunens arkiv.

- Norrtälje kommun äger byggnaderna och driften är upphandlad av Redab.
- Norrtälje kommun äger ismaskin, gräsklippare och andra maskiner.

Hyra av ishallen och bandybanan

Ungdomsträning kostar 60:-/tim.

Vuxenträning kostar 300:-/tim.

Matcher är dyrare.

Budget - kostnader/intäkter

Bandybanan kostar 2 171 000:-/år

Sportcentrum kostar 17 354 000:-/år och

intäkterna för båda är 1 999 000:-/år.

Behov i vår kommun

Den anläggning som hyrs av ridskolan i Vigelsjö är gammal och inte ändamålsenlig, den uppfyller inte dagens djurskyddslagkrav och är olämplig ur smittskyddssynpunkt.

Logistiken runt anläggningen är bristfällig, det saknas parkeringsmöjligheter vid tävling och det är svårt att få till en säker hästhantering. Hagarna är slitna och det finns mycket begränsat utrymme för utbyggnad.

Det saknas en anläggning i kommunen där en klubb till exempel kan hyra in sig och ha träningar och tävlingar. Det finns inget kommunalt ridhus där alla oavsett intresse och disciplin kan hyra in sig. De ridhus som idag finns där kommunen är delaktig är upptagna av ridskoleverksamheter och endast eventuellt tillgängliga några timmar under dagen och efter klockan 22.00 vilket kraftigt begränsar möjligheten att tillgå dem. Övriga ridanläggningar i kommunen är privata och med begränsat logistikutrymme.

Siffror i kommunen

Idag finns det 89 verksamma näringsverksamheter inom branschen (Källa Marcus Illiev, Näringslivsutvecklare).

Medlemmar i ridklubbar som får aktivitetsstöd (Källa Adam Persson, Kultur- och Fritid):

	<u>7-20 år</u>	<u>Totalt</u>
Rimbo	133	
Norrtälje	290	1 652
Hallstavik	83	175
Edsbro	17	<u>44</u>
		1 871

Medlemmar i kommunens ridklubbar

Nedanstående siffror kommer ifrån de som besvarat frågorna.

Roslagens Rid- och Körklubb	317
Vätö Rid- och Körklubb	22
Väddö HS	31
Ridklubben N-e Ryttare	369
Rådmansö HS	34
Rimbo Ridklubb	234
Rånäs	23
Johannesbergskuskarna	20
Westerns Riders Uppland	160
Hallstaviks RF	91

+ två islandshästföreningar som inte svarade på vår förfrågan men som vi vet har många medlemmar då islandshäst är populärt i Norrtälje kommun.

Anläggningen

Anläggningen bör byggas efter ridskolans minimikrav så att det blir en fungerande verksamhet som kan fungera 25-30 år framåt i tiden.

Vid förstudiens början så diskuterades anläggningens utformning. Erfarenhet från befintliga anläggningar och diskussioner med SvRF visar att det behövs plats för minst 40 hästar med möjlighet att expandera. Det krävs två ridhus för att andra ridklubbar/hästmänniskor ska kunna få tillgång till anläggningen även när lektionsverksamhet bedrivs. Det behövs en karantänanläggning i anslutning till ridskolan som anläggningen kan använda vid behov. Det måste finnas gott om hagar, sjukhagar/rasthagar/hagar för lösdrift samt sommarhagar. En upplyst ridslinga vore också lämpligt att anlägga i direkt anslutning till ridskolan. Runt anläggningen måste logistik fungera och det bör finnas utrymme för mobila stallar när det anordnas större tävlingar samt parkering för större ekipage (hästbussar).

På ridskolan måste det finnas omklädningsrum, WC och dusch – allt tillgängligt för olika funktionsvariationer (syn, hörsel, fysisk och mental). Det är även nödvändigt att det finns en kafeteria och ändamålsenliga personalutrymmen. Önskvärt är även ett teorirum samt övernattningsrum så att ridskolan kan ha kurs- och ridlägerverksamhet.

Efter diskussioner med Brunmåla hästklirik framkom att de är intresserade av att hyra in sig en eller flera dagar i veckan (beroende på behov) som en filial till sin huvudklinik i Täby. Brunmåla behöver 2-3 rum á 25 m² där ett av rummen ska vara anpassat för röntgen. De behöver också ett personalutrymme, ett kontor/förråd samt en hårdlagd ”springgång” ca 3 x 60 m för undersökningar. Dagar då klinikverksamhet inte bedrivs kan andra ”behandlare” hyra in sig i deras utrymmen. Det har också funnits önskemål om en smedja för hovslagare.

Vid samtal med andra anläggningar konstaterade vi att en förbränningsanläggning, som bränner både avfall från stallet men även pellets, är smart att anlägga i anslutning. Då framkom även önskemål från Kultur och Fritid om en fotbollshall som kan värmas upp av spillvärmens från förbränningsanläggningen. Denna måste i så fall anläggas på allergensäkert avstånd ifrån hästar och stall.

Rekommendationen är att bygga allt redan från början och sen samordna med Björnö Gård som vill hyra ut sin anläggning och då har behov av att hyra till exempel ridhus och kanske nyttja ridslingan.

SvRF's rekommendation inför en nybyggnation

Läs igenom *Hästanläggningar- en guide* och håll kontakt med SvRF.

Omgivningar

Är marken på Björnö lämplig för hästhållning?

Är det lerigt, behövs dränering?

Finns tillgång till mark för uteritt eller ridleder?

Markinnehavet

Finns tillräckligt med mark för anläggning av en ridsportsanläggning enligt förslag?

Räcker marken för växelvis användning av hagar?
Rymmer en framtida utbyggnad? Infrastruktur?
Går det att anlägga en ridslinga?

Säkerhet

Hur ser trafiksituationen ut?
Är det säkert för barn/unga att ta sig till anläggningen?
Kan en ridanläggning störa andra intressen?

Tillgänglighet

Kollektivtrafik?
Cykelvägar?
Avfart till anläggningen?
Övergångsställe?
Säker parkeringsmöjlighet?

Befolkningstillväxt

Lokaliseringen av en anläggning bör ses utifrån 25–30 års perspektiv.
Va-anläggning?
Gödselhantering?
”Allergi”-avstånd till bostäder/förskolor/skolor?

Markåtkomst Norrtälje

Marken gränsar till Björnövägen och det borde vara ganska enkelt att göra en avfart till den tänkta anläggningen.

Busshållplats finns i närheten, dock bör stadsbussen gå ända hit.

VA och el finns framdraget på andra sidan Björnövägen.

Gång- och cykelväg finns till Björnö Gård (andra sidan vägen).

Ridskolans svar och önskemål

Se separat bilaga.

Finansiering

I dagsläget är det svårt att uppskatta kostnaden för anläggningen då vi inte har någon exakt ritning och kan ta in offerter.

Finansiering för vidare projektering kan sökas hos:

- I första steget för projektering hos Leader Stockholmsbygd eller Länsstyrelsens projektmedel
- Anläggningsstöd hos Länsstyrelsen
- Allmänna Arvsfonden för anpassning till funktionsvariationer
- Medfinansiering från Länsstyrelsen för anläggning av fosfordamm och eventuell dikning
- Sparbanksstiftelsen
- Sponsring

Det finns troligtvis mer medel att söka hos till exempel Riksidrottsförbundet.

Ägandeform / Driftsform

Lämpligt är att kommunen äger anläggningen och alla maskiner samt dyrare utrustning. Kommunen sköter drift, underhåll, städning av människoutrymmen, drift av värmepanna och utgödslingssystem mm. Förslagsvis kan detta ske med Resurspoolens/Samhalls personal.

Ridskolan sköter själva ridskoleverksamheten och står för personal, hästar och all utrustning tillhörande ridskoleverksamheten. Ridskolan sköter daglig rengöring av hästutrymmen (mockning).

Ridskolan skall vara godkänd ur djurskydds- och smittskyddssynpunkt, säker och kvalitetsmärkt av SvRF.

Exempel på andra kommuner som investerat i nya anläggningar

<u>Kommun</u>	<u>Investering</u>	<u>Storlek</u>	<u>Brukare</u>
Gävle	80 Miljoner	40 Hästar, 1 ridhus	Gävle Ponnyklubb
Linköping	145 Miljoner	70 hästar, 2 ridhus	AB
Södertälje	23 Miljoner	Bara nytt stall	Järna RK

Huvudman

Gävle	Gävle Kommun, Kultur o Fritid
Linköping	Kommunala Fastighetsbolaget
Södertälje	Kommunen, Kultur o Fritid

Kommunernas upplägg

I Gävle äger kommunen anläggningen. Kultur o Fritid hyr ut till Gävle Ponnyklubb. Kultur o Fritid har ett driftsavtal med Gävlefastigheter som förutom driften även svarar för underhåll.

I Linköping äger kommunala fastighetsbolaget anläggningen och hyr sen ut till ett aktiebolag som sköter allt.

I Södertälje äger kommunala fastighetsbolaget anläggningen. Bolaget hyr ut till Kultur och Fritid som in sin tur upplåter anläggningen till ridklubben. Hela anläggningen (även äldre byggnader) ägs numera av kommunen. Ridklubben debiteras hyra för anläggningen men får samtidigt bidrag i motsvarande omfattning. Kommunen ansvarar för drift och underhåll av anläggningen. Ridklubben håller hästar, driver ridskoleverksamhet, sköter utvändigt underhåll samt tillsyn av hagmark och stängsel.

Djupintervju med Timrå kommun/ridklubb

Ridskolan har 46 hästar, dubbla ridhus, stor ridbana samt en ovalbana (för islandshästar).

Anläggningen ägs av kommunen, de äger fastigheter/maskiner/hagar, hyrs av Ryttarföreningen för ca 340 000:-/år. Samhall sköter ridstadion med bland annat 2 vaktmästare, 4 stallpersonal, 2 städpersonal och fler personal vid behov.

De har en värmepanna som eldas med hästgödsel och spån och vid behov spånpellets eller olja. De installerade den första pannan 2003 och bytte ut denna mot en mer modern under 2013. De eldar ca 50% av det som mockas ut då de inte har avsättning för mer värme, de värmer hela anläggningen med spillvärmens. Investeringskostnaden 2003 var ca 3 miljoner, nya pannan kostade bara den 2 milj. De har en gödsellada med betonggolv då det som mockas ut måste hållas torrt för att kunna eldas. Anläggningen kräver mycket skötsel och man måste ha en ansvarig personal 7 dagar/vecka.

Studiebesök i Hallstahammars kommun, Hallsta Ridskola

Elisabeth Frostklinga, översiktsplanerare Norrtälje Kommun och Lena Norrman, inhyrd konsult, besökte ridskolechef Malin Johansson.

Anläggningen ägs och drivs av ridklubben som är en ideell förening med 9 anställda, 5 ½ på heltid. Diskussionen om en ny anläggning påbörjades 2010 och nya anläggningen togs i drift 2017. Ridklubben drev hela byggnationsprojektet själva, vilket de inte vill rekommendera. Innan man startade bjöds alla berörda in till en konferens på ridskolan där man jobbade med nuläges- och omvärldsanalys, ekonomi, framtid mm.

Anläggningen består av två delar, ett äldre stall där man har inackorderingar och en avelsverksamhet samt ett äldre ridhus. Den nya delen består av ett nytt stall med välplanerade utrymmen, ett 60 x 22 m ridhus och en 90 x 60 m ridbana. Ridskolan har 26 hästar och alla boxar har automatisk utgödsling och dygnets grovfoder läggs i en foderhäck. Boxarna är byggda av bambu som importerades från Kina, mycket slitstarkt, snyggt och underhållsfritt.

Anläggningen värms upp med vattenburen värme, det är fullgod ventilation i alla boxar och i taket i stallet. Ridhuset har bevattning och automatisk ventilation efter behov. Stora ytor i alla rum och man har överallt tänkt på arbetsmiljön. Anläggningen har många praktiska och funktionella utrymmen:

- Rum med skåp till eleverna
- Tvättstuga med separat torkrum för täcken och annat, inga täcken i stallet
- Duschrum för både flickor och pojkar
- Stort kontor för personalen
- Separat fikarum och omklädningsrum för personal
- Rum för sopsortering

Cafeterian är uthyrd till en företagare och är mycket stor och rymlig och innehåller konferensrum och ett rum för unga ryttare där de kan ha möten/sitta och fika/spela spel mm.

Det enda brukaren är något missnöjd med är utrymmet för foder, det blev i minsta laget men kan byggas ut.

Hela anläggningen är anpassad för funktionsnedsättningar (med hjälp av Arvsfondsmedel). När det anordnas tävlingar på anläggningen är besökande ekipage helt separerade från ridskolans hästar. Hagarna har en yta av ca 12 ha, tyvärr saknar de sommarhagar så hästarna får åka iväg på sommarbete.

Total investering för den nya anläggningen blev ca 35 miljoner, vilket klubben fick låna mot kommunal borgen. De har en bra relation med kommunen. De använde i möjligaste mån lokala företag när de byggde.

De har 390 uppsittningar per vecka, de har ökat från 290 innan nybyggnationen och det har tagit två år att komma upp i 100 fler uppsittningar. De får ett kommunalt stöd med 3,1 miljoner/år vilket inkluderar räntor och amorteringar. Tidigare fick de 330 000/år. De har inga andra finansiärer.

Framtid; De önskar längre amorteringstid. De vill hyra ut anläggningen mer och på så sätt få in mer pengar. De vill också utöka med fler andra aktiviteter och kurser. Fortsätta med sitt avelsprojekt, där de idag har två ston och den äldsta avkomman är 2,5 år och kan snart bli en del av ridskolan.

Studiebesök i Upplands Bro, Upplands Bro Ryttarförening

Elisabeth Frostklinga, översiktsplanerare Norrtälje Kommun, Sofie Viksten, del i förstudien, och Lena Norrman, besökte anläggningsansvarige Agneta Dahllöf.

Anläggningen ägs och drivs av kommunen och ridskolan äger och driver hästverksamheten. Bakom ridskolan finns en ideell förening med totalt 9 anställda. Ridskolan hade sen tidigare en anläggning på samma plats men stallet blev utdömt så det som har byggts är en ny stallanläggning. Denna blev klar 2017. Ridklubben fick vara en part i hela planerings- och byggnadsarbetet. Kommunen finansierade hela byggnationen, projektet höll tiden och blev något billigare än de budgeterade ca 21 miljonerna. Ridskolan har själva sökt anläggningsbidrag från Stockholmsidrotten. Ridskolan's hyra är nästan densamma som innan det nya stallet byggdes.

Anläggningen har mycket bra ventilation, värms upp av bergvärme, har en automatisk utgödsling och gummibetong på gångarna i stallet. De har flera "skötplatser" och gott om praktiska utrymmen. De har ett separat rum för hovslagaren, men detta är de inte nöjda med för hästarna får klaustrofobi när de går in där då det är ganska litet och mörkt. Något de tycker är riktigt bra är en vågplatta i golvet så de kan väga hästarna inför veterinärbesök och vid andra tillfällen då de behöver veta en hästs vikt.

Ridskolan har idag ca 434 uppsittningar. De har 27 ridskolehästar men plats för 48 hästar i det nya stallet, alltså en framtida utbyggnad av verksamheten. De har fått en hel del nya praktiska utrymmen, en ny cafeteria som arrenderas av en utomstående verksamhet. De använder sitt gamla ridhus som fungerar bra men har fått en ny stor ridbana med måtten 80 x 35 meter. De

är inte helt nöjda med sina rasthagar men har ev. fått tillgång till ett större markområde efter nyår. De har flera ridslingsor, en del delvis upplysta, så eleverna kan göra uteritter vilket är nyttigt både för hästar och ryttare. De saknar idag sommarhagar i närheten men hästarna körs till dessa för sommarbete. De saknar också ordentliga parkeringsmöjligheter vid t.ex. tävlingar och större evenemang, men det finns helt enkelt inte plats för detta runt anläggningen.

Rekommendation

- Åk på studiebesök tillsammans med en representant för ridskolan
- Anställ i ett tidigt skede en projektledare som förstår hästanläggningar (alt. komplettera med den specialistkompetensen)
- Beslut av Kommunstyrelse/Kommunfullmäktige om detaljplan
- Markundersökning
- Anlita arkitektfirma (med dokumenterad erfarenhet av ridanläggningar)
- Upphandling byggfirma
- Leta finansiering/Sponsorer mm.
- Förprovning Länsstyrelsen, koppla in ”experterna”